

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Μορφολογία και Γραμματισμός στην Ελληνική Γλώσσα

Σάββατο 9 Δεκεμβρίου 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Ευγενία Μαγουλά, Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε., Ε.Κ.Π.Α.

Γεωργία Κατσούδα, Ερευνήτρια Α΄ βαθμίδας, Ακαδημία Αθηνών

Τίτλος Εισήγησης: Η μορφολογία της Ελληνικής: βασικές έννοιες και παραδείγματα*

Η μορφολογία ορίζεται ως ο κλάδος της γλωσσολογίας που ερευνά τις μικρότερες μονάδες σημασίας, τα μορφήματα, όπως και τους κανόνες με τους οποίους οι μονάδες αυτές σχηματίζουν τις αμέσως μεγαλύτερες μονάδες, τις λέξεις, μέσω των μορφολογικών διαδικασιών της κλίσης, της παραγωγής και της σύνθεσης. Στο πεδίο της συγχρονικής μορφολογίας της Ελληνικής, έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές μελέτες σε επιμέρους θέματα, τα πορίσματα των οποίων προσφέρουν ένα στέρεο και γόνιμο υπόβαθρο για την επέκταση των ερευνών στο πεδίο των εκπαιδευτικών εφαρμογών στο οποίο οι μελέτες είναι ακόμη περιορισμένες. Οι σύγχρονες επιστημονικές γραμματικές της Νέας Ελληνικής, όπως και οι σχολικές γραμματικές, αξιοποιώντας τις γλωσσολογικές αρχές, περιλαμβάνουν πλέον τον τομέα της Μορφολογίας στην περιγραφή του συστήματος της γλώσσας, γεγονός που καθιστά αναγκαία την καλή γνώση των εννοιών, των στοιχείων και των φαινομένων του πεδίου αυτού. Με βάση όσα προαναφέρθηκαν, η παρουσίαση έχει ως στόχο: (α) τον προσδιορισμό βασικών μορφολογικών εννοιών καθώς και σύγχρονων μεθοδολογικών εργαλείων που κρίνονται απαραίτητα τόσο για την κατανόηση των υπάρχουσών ερευνών στη μορφολογία όσο και για τον σχεδιασμό νέων, είτε αποσκοπούν στις εκπαιδευτικές εφαρμογές είτε όχι (β) τη διασάφηση της χρησιμοποιούμενης ορολογίας, ώστε να αρθεί η σύγχυση που προκαλείται από τη χρήση πολλαπλών όρων για το ίδιο ζήτημα σε διαφορετικά βιβλία αναφοράς ακόμη και σε σχολικά εγχειρίδια της Νεοελληνικής γλώσσας.

* Μαγουλά, Ε. & Κατσούδα, Γ. (2023). Η μορφολογία της Ελληνικής: βασικές έννοιες και παραδείγματα. Στο: Σ. Τσεσμελή & Γ. Μανωλίτση. *Μορφολογικές διαδικασίες στον γραπτό λόγο για την ελληνική γλώσσα*. Εκδόσεις Επίκεντρο.

George Georgiou, Professor, Department of Educational Psychology, University of Alberta, Canada

Γεώργιος Μανωλίτσας, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Tomohiro Inoue, Assistant Professor, Department of Psychology, The Chinese University of Hong Kong, China

Τίτλος Εισήγησης: Πρώιμοι δείκτες πρόβλεψης αναπτυξιακών παραμέτρων της μορφολογικής επίγνωσης*

Η μορφολογική επίγνωση έχει φανεί ότι συμβάλλει ποικιλοτρόπως στην ανάπτυξη τόσο αναγνωστικών όσο και ορθογραφικών δεξιοτήτων. Ωστόσο, η έρευνα δεν έχει διευκρινίσει ζητήματα σχετικά με τους παράγοντες που συμβάλλουν στην αναπτυξιακή πορεία των δεξιοτήτων που φανερώνουν έναν σκόπιμο χειρισμό και έλεγχο των μορφολογικών λειτουργιών των λέξεων της γλώσσας. Στην παρούσα εργασία θα εξετάσουμε πώς προβλέπουν την αναπτυξιακή πορεία δεξιοτήτων μορφολογικής επίγνωσης ορισμένοι από τους σημαντικότερους δείκτες πρόβλεψης της μάθησης δεξιοτήτων γραπτού λόγου κατά την περίοδο της πρώτης φάσης μάθησης του γραπτού λόγου στο φωνολογικά διαφανές ελληνικό ορθογραφικό σύστημα. Πρόκειται για μια διαχρονική μελέτη δύο ετών κατά την οποία αξιολογήθηκαν 220 ελληνόφωνα παιδιά από την αρχή της Α΄ τάξης έως το τέλος της Β΄ τάξης του δημοτικού σχολείου σε τέσσερις χρονικές περιόδους. Κατά την πρώτη περίοδο (αρχή Α΄ τάξης), τα παιδιά αξιολογήθηκαν σε δεξιότητες μη λεκτικής νοημοσύνης, απάλειψης φωνήματος, γνώσης του ήχου των γραμμάτων, βραχύχρονης μνήμης ψηφίων, εκφραστικού λεξιλογίου καθώς και ταχύτητας αυτοματοποιημένης κατονομασίας ψηφίων (RAN). Στις υπόλοιπες τρεις περιόδους (τέλος Α΄ τάξης, αρχή και τέλος Β΄ τάξης), αξιολογήθηκε η μορφολογική επίγνωση με ένα κριτήριο αναλογίας λέξεων και ένα κριτήριο αναλογίας προτάσεων που περιλάμβανε χειρισμό κλιτικών και παραγωγικών μορφημάτων. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε ότι ως προς την ταχύτητα ανάπτυξης των δύο δεξιοτήτων μορφολογικής επίγνωσης υπήρχε σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των παιδιών. Επίσης, φάνηκε ότι όσο χαμηλότερο ήταν το αρχικό επίπεδο εκδήλωσης της μορφολογικής επίγνωσης, τόσο ταχύτερη ήταν η αναπτυξιακή πορεία των μορφολογικών δεξιοτήτων. Οι δείκτες που προέβλεψαν τόσο το αρχικό επίπεδο, όσο και την αναπτυξιακή πορεία και των δύο δεξιοτήτων μορφολογικής επίγνωσης, ήταν η φωνολογική επίγνωση, η γνώση γραμμάτων, η φωνολογική μνήμη και το λεξιλόγιο των παιδιών στην αρχή της Α΄ τάξης. Οι σημαντικές δεξιότητες πρώιμου γραμματισμού για την ανάπτυξη της ορθογραφίας και της αναγνωστικής κατανόησης φάνηκε να έχουν ιδιαίτερη αξία και για την ανάπτυξη της μορφολογικής επίγνωσης στα ελληνικά.

* Georgiou, G., Μανωλίτσας, Γ. & Inoue, T. (2023). Πρώιμοι δείκτες πρόβλεψης αναπτυξιακών παραμέτρων της μορφολογικής επίγνωσης. Στο: Σ. Τσεσμελή & Γ. Μανωλίτσας. *Μορφολογικές διαδικασίες στον γραπτό λόγο για την ελληνική γλώσσα*. Εκδόσεις Επίκεντρο.

*Ιωάννης Γρηγοράκης, Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης,
Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Τίτλος Εισήγησης: Η μορφολογική επίγνωση των παιδιών στο νηπιαγωγείο ως προγνωστικός δείκτης της δεξιότητας ορθογραφημένης γραφής*

Σκοπός της παρουσίασης είναι να αναδείξει τα ευρήματα δύο ερευνητικών εργασιών για τον ρόλο της πρώιμης μορφολογικής επίγνωσης (ΜΕ) στη μεταγενέστερη ανάπτυξη ορθογραφικών δεξιοτήτων. Στην πρώτη από αυτές, η ΜΕ των παιδιών (N=215) στο νηπιαγωγείο και στην Α΄ τάξη είχε μια ανεξάρτητη συμβολή στην ορθογραφημένη γραφή των λέξεων στην Α΄ τάξη και στη Β΄ τάξη αντίστοιχα. Στη δεύτερη εργασία, η ΜΕ των παιδιών (N=154) στο νηπιαγωγείο φάνηκε να συνιστά δείκτη διαχωρισμού σε παιδιά με ή χωρίς ορθογραφικές δυσκολίες στην Ε΄ τάξη δημοτικού. Συγκεκριμένα, τα παιδιά με χαμηλή επίδοση στην Ε΄ τάξη ως προς τη γενική ορθογραφική τους ικανότητα είχαν χαμηλότερη ΜΕ στο νηπιαγωγείο σε σχέση με τους συμμαθητές τους με υψηλή ορθογραφική επίδοση. Συνολικά, τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι η πρώιμη ΜΕ των παιδιών μπορεί να αποτελέσει έναν σημαντικό προγνωστικό δείκτη της ορθογραφημένης γραφής λέξεων.

* Γρηγοράκης, Ι. (2023). Η μορφολογική επίγνωση των παιδιών στο νηπιαγωγείο ως προγνωστικός δείκτης της δεξιότητας της ορθογραφημένης γραφής. Στο: Σ. Τσεσμελή & Γ. Μανωλίτσης, *Μορφολογικές διαδικασίες στον γραπτό λόγο για την ελληνική γλώσσα*. Εκδόσεις Επίκεντρο.

Αθανάσιος Αϊδίνης, Καθηγητής, Π.Τ.Δ.Ε., Α.Π.Θ.

Παναγιώτα Τσιρώνη, Διδακτορική φοιτήτρια, Π.Τ.Δ.Ε., Α.Π.Θ.

Τίτλος Εισήγησης: Ανάπτυξη και δομή της μορφολογικής επίγνωσης τις τρεις τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου*

Η μορφολογική επίγνωση θεωρείται σημαντική για την αναπτυξιακή πορεία του γραμματισμού. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι (α) να διερευνηθεί η ηλικία που τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου αναπτύσσουν τη μορφολογική επίγνωση, (β) να ελεγχθεί η δομή της μορφολογικής επίγνωσης και (γ) να εξεταστούν αναπτυξιακές διαφοροποιήσεις της μορφολογικής επίγνωσης. Στην έρευνα συμμετείχαν 234 μαθητές και μαθήτριες της Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου. Στα παιδιά δόθηκαν δέκα έργα μορφολογικής επίγνωσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντικές ηλικιακές διαφορές. Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, η μεγαλύτερη δυσκολία των παιδιών σχετίζεται με έργα που αφορούν στη διαδικασία της παραγωγής.

* Αϊδίνης, Α. & Τσιρώνη, Π. (2023). Ανάπτυξη και δομή της μορφολογικής επίγνωσης τις τρεις τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου. Στο: Σ. Τσεσμελή & Γ. Μανωλίτσης. *Μορφολογικές διαδικασίες στον γραπτό λόγο για την ελληνική γλώσσα*. Εκδόσεις Επίκεντρο.

Ευδοκία Πίττα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Παιδαγωγικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Τίτλος Εισήγησης: Αμοιβαίες επιδράσεις (reciprocal relations) μεταξύ μορφολογικής επίγνωσης και ανάγνωσης/ορθογραφίας σε παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας

Διαχρονικές μελέτες δείχνουν ότι η μορφολογική επίγνωση αποτελεί έναν αξιόπιστο δείκτη πρόβλεψης της ανάγνωσης και της ορθογραφικής γραφής τόσο στην Ελληνική γλώσσα όσο και σε άλλες γλώσσες. Ωστόσο, λίγες είναι οι έρευνες που έχουν εξετάσει το αντίστροφο: σε τι βαθμό η εμπειρία στην ανάγνωση και την ορθογραφία βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν τη μορφολογική τους επίγνωση. Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται τα ευρήματα μιας διαχρονικής μελέτης η οποία εξέτασε τις αμοιβαίες επιδράσεις (reciprocal relation) μεταξύ μορφολογικής επίγνωσης και γραμματισμού σε 404 παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο της αναγκαιότητας της αξιοποίησης της μορφολογικής επίγνωσης στο σχολικό συγκείμενο με σκοπό τη λείανση των αναγνωστικών και ορθογραφικών δυσκολιών.

Ευαγγελία Καλογριανίτη, Διδακτορική Φοιτήτρια, Π.Τ.Δ.Ε., Ε.Κ.Π.Α.

Ευγενία Μαγουλά, Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε., Ε.Κ.Π.Α.

Τίτλος Εισήγησης: Μορφολογική επίγνωση κλίσης και αναγνωστική δεξιότητα: μια βιβλιογραφική επισκόπηση*

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση σύγχρονων ερευνητικών δεδομένων για την Ελληνική και για άλλες γλώσσες, με σκοπό να αναδειχθεί η σχέση της μορφολογικής επίγνωσης κλίσης με την ανάπτυξη της αναγνωστικής δεξιότητας. Η κριτική και συγκριτική θεώρηση των ερευνών αυτών πραγματοποιείται υπό το πρίσμα κυρίως (α) των ερευνητικών ερωτημάτων, (β) των μεθοδολογικών στοιχείων, (γ) των πορισμάτων για τη σχέση της μορφολογικής επίγνωσης κλίσης με την κατάκτηση της αναγνωστικής δεξιότητας με στόχο να διερευνηθεί πλήρως αυτό το ερευνητικό πεδίο αιχμής (βλ. Γρηγοράκης, 2011· Desrochers et al., 2018· Manolitsis, Grigorakis & Georgiou, 2017· Μαγουλά & Κουτουμάνου, 2009· Pittas & Nunes, 2014).

* Μαγουλά, Ε. & Καλογριανίτη, Ε. (2023). Μορφολογική επίγνωση κλίσης και κατάκτηση δεξιοτήτων γραπτού λόγου στη σχολική ηλικία Στο: Σ. Τσεσμελή & Γ. Μανωλίτσης. *Μορφολογικές διαδικασίες στον γραπτό λόγο για την ελληνική γλώσσα*. Εκδόσεις Επίκεντρο.

Κυριακούλα Ρόθου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής & Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ.

Τίτλος Εισήγησης: Μορφολογικές δεξιότητες σύνθεσης και αναγνωστική κατανόηση σε παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει την επίδραση της Μορφολογικής Επίγνωσης Σύνθεσης (ΜΕΣ) (διαχωρισμός & σχηματισμός σύνθετων λέξεων με παρατακτική και υποτακτική διάταξη) στην κατανόηση γραπτού κειμένου παιδιών πρώτης σχολικής ηλικίας (Α΄-Γ΄ τάξη) λαμβάνοντας υπόψη τη συνεισφορά του παραγωγικού και αντιληπτικού λεξιλογίου και της φωνολογικής επίγνωσης. Συμμετείχαν 120 μαθητές Α΄ τάξης, 123 μαθητές Β΄ τάξης και 126 μαθητές Γ΄ τάξης. Η Φωνολογική Επίγνωση, το παραγωγικό και αντιληπτικό λεξιλόγιο και η αναγνωστική κατανόηση αξιολογήθηκαν με σταθμισμένες δοκιμασίες. Για την αξιολόγηση των δεξιοτήτων ΜΕΣ χρησιμοποιήθηκαν πειραματικές δοκιμασίες. Διαπιστώθηκε πως η Μορφολογική Επίγνωση διαχωρισμού Σύνθετων με παρατακτική διάταξη μπορούσε να συνεισφέρει σημαντικά στην αναγνωστική κατανόηση των μαθητών της Α΄ και της Γ΄ τάξης, ενώ η Μορφολογική Επίγνωση διαχωρισμού Σύνθετων με υποτακτική διάταξη είχε σημαντική συνεισφορά μόνο στην κατανόηση της Γ΄ τάξης. Αναφορικά με τον σχηματισμό σύνθετων λέξεων, η Μορφολογική Επίγνωση σχηματισμού Σύνθετων με παρατακτική διάταξη είχε σημαντική επιρροή στην κατανόηση κειμένου μόνο στην Γ΄ τάξη, ενώ η Μορφολογική Επίγνωση σχηματισμού Σύνθετων με υποτακτική διάταξη προέβλεπε την αναγνωστική κατανόηση στην Α΄ και Γ΄ τάξη. Ωστόσο, οι επιδόσεις των παιδιών της Β΄ τάξης στις δοκιμασίες σχηματισμού και διαχωρισμού σύνθετων λέξεων, ανεξαρτήτως του είδους διάταξης των συστατικών τους (παρατακτική - υποτακτική διάταξη) δεν είχαν σημαντική συνεισφορά στην αναγνωστική κατανόηση. Συνολικά φαίνεται πως η κατανόηση των μαθητών της Γ΄ τάξης μπορεί να προβλεφθεί από τον διαχωρισμό και τον σχηματισμό σύνθετων λέξεων ανεξάρτητα από τον βαθμό σημασιολογικής διαφάνειας.

Ευγενία-Περιστερά Κούκη, Διδακτορική Φοιτήτρια, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Έλενα Γιάγκου, Λέκτορας Λογοπαθολογίας, Σχολή Επιστημών Υγείας, Ευρωπαϊκό

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Γεώργιος Σπανούδης, Καθηγητής, Πρόεδρος Τμήματος Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τιμόθεος Κ. Παπαδόπουλος, Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τίτλος Εισήγησης: Δυσκολίες κατανόησης κειμένου παιδιών με Αναπτυξιακή Γλωσσική

Διαταραχή και τυπικώς αναπτυσσόμενων αναγνώστων*

Η παρούσα μελέτη εξέτασε αν τα παιδιά με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (ΑΓΔ) και χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση παρουσιάζουν τις ίδιες φωνολογικές, σημασιολογικές, μορφοσυντακτικές και πραγματολογικές δυσκολίες που χαρακτηρίζουν τα παιδιά με ΑΓΔ χωρίς δυσκολίες στην κατανόηση ή τυπικώς αναπτυσσόμενους αναγνώστες με δυσκολίες στην κατανόηση. Είκοσι-ένα (21) ελληνόφωνα παιδιά με ΑΓΔ και 21 τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά (ΤΑΠ), ηλικίας 8-12 ετών, εξισωμένα ως προς την ηλικία, τη μη λεκτική νοημοσύνη και το φύλο, αξιολογήθηκαν σε μια συστοιχία φωνολογικών, σημασιολογικών, μορφοσυντακτικών και πραγματολογικών δοκιμασιών και σε δύο έργα εργαζόμενης μνήμης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ομάδα ΤΑΠ υπερέιχε της ομάδας ΑΓΔ τόσο στην αναγνωστική κατανόηση όσο και στις δοκιμασίες της σημασιολογικής και πραγματολογικής ικανότητας καθώς και στις δύο μνημονικές μετρήσεις. Δε βρέθηκαν σημαντικές διαφορές στις επιδόσεις φωνολογικής επίγνωσης και μορφοσυντακτικής ικανότητας. Επίσης, παρατηρήθηκε σημαντική ετερογένεια στις επιδόσεις των υποομάδων που προέκυψαν στη βάση της αναγνωστικής κατανόησης (φτωχής έναντι καλής επίδοσης) τόσο εντός της ομάδας των παιδιών με ΑΓΔ όσο και της ομάδας των τυπικώς αναπτυσσόμενων παιδιών. Οι υποομάδες διέφεραν ως προς τη σημασιολογική και πραγματολογική τους ικανότητα καθώς και στην εργαζόμενη λεκτική και φωνολογική μνήμη. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι η φτώχη αναγνωστική κατανόηση δεν αφορά μόνο τα παιδιά με γλωσσικές δυσκολίες αλλά και τα τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά. Στην περίπτωση των παιδιών με ΑΔΓ σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας της φτωχής κατανόησης είναι τα σημασιολογικά ελλείμματα, ενώ στην περίπτωση των ΤΑΠ είναι τα ελλείμματα στην πραγματολογική ικανότητα. Η Συζήτηση επικεντρώνεται στις θεωρητικές και πρακτικές προεκτάσεις των ευρημάτων με αναφορά στον κεντρικό ρόλο των σημασιολογικών και πραγματολογικών ελλειμμάτων στην ερμηνεία δυσκολιών στην αναγνωστική κατανόηση μεταξύ παιδιών με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή ή τυπικώς αναπτυσσόμενους αναγνώστες.

* Κούκη, Ε-Π., Γιάγκου, Ε., Σπανούδης, Γ., & Παπαδόπουλος, Τ. Κ. (2023). Δυσκολίες κατανόησης κειμένου παιδιών με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή και τυπικώς αναπτυσσόμενων αναγνώστων. Στο: Σ. Τσεσμελή & Γ. Μανωλίτσης. *Μορφολογικές διαδικασίες στον γραπτό λόγο για την ελληνική γλώσσα*. Εκδόσεις Επίκεντρο.

Ελένη Μορφίδη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τίτλος Εισήγησης: Η διαγλωσσική συνεισφορά της Μορφολογικής (επί)γνωσης στην Ανάγνωση

Παρουσιάζεται μια διαγλωσσική έρευνα με στόχο τη διερεύνηση των γλωσσικών και μεταγλωσσικών διεργασιών που επηρεάζουν την ανάγνωση σε δύο γλώσσες, ελληνικά και αγγλικά. Εξετάζονται μαθητές με πρώτη γλώσσα τα ελληνικά, τα αγγλικά καθώς και δίγλωσσοι που εκπαιδεύονται και στις δύο γλώσσες. Οι τρεις ομάδες ήταν εξισωμένες ως προς την ηλικία, το φύλο και τη μη γλωσσική γνωστική ικανότητα. Κάθε μία από τις μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στο μοντέλο πρόβλεψης της ανάγνωσης φάνηκε να συνδράμει σε κάποια από τις διεργασίες της ανάγνωσης. Ωστόσο, τόσο στην Ελληνική όσο και στην Αγγλική, δύο μεταβλητές είχαν τη μεγαλύτερη και πιο σταθερή συμβολή. Η φωνολογική και μορφολογική επίγνωση παρέμειναν στο μοντέλο πρόβλεψης της αναγνωστικής κατανόησης ακόμα και όταν συμπεριλήφθηκε η ευχερής αναγνωστική αποκωδικοποίηση.

Τσεσμελή Στυλιανή, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τ.Ε.Π.Ε.Κ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

Ιωάννα Σκαρμούτσου, Φιλολόγος, Απόφοιτη ΠΜΣ "Επιστημών της Εκπαίδευσης", Τ.Ε.Π.Ε.Κ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

Τίτλος Εισήγησης: Μελέτες παρέμβασης της μορφολογικής επίγνωσης σε εξατομικευμένο επίπεδο και στο πλαίσιο της σχολικής τάξης*

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιάσει την αποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών παρεμβάσεων της μορφολογικής ικανότητας των μαθητών του δημοτικού σχολείου σε εξατομικευμένο επίπεδο αλλά και στο πλαίσιο της σχολικής τους τάξης. Ειδικότερα, στη μελέτη συμμετείχαν 177 μαθητές δημοτικού σχολείου (Α΄- Στ΄), από τους οποίους οι 91 ανήκαν στις πειραματικές ομάδες κάθε τάξης, ενώ οι 86 στις ομάδες ελέγχου κάθε τάξης. Η προκαταρκτική αξιολόγηση περιλάμβανε τη χορήγηση σταθμισμένων κριτηρίων ανάγνωσης/ορθογραφίας λέξεων. Για τους σκοπούς των παρεμβάσεων ανά τάξη, κατασκευάστηκαν προ-αξιολογικά και μετα-αξιολογικά κριτήρια ορθογραφίας σύνθετων λέξεων, τα οποία χορηγήθηκαν πριν και μετά τις συνεδρίες της παρέμβασης. Οι συνεδρίες της παρέμβασης, στις οποίες συμμετείχαν μόνο οι πειραματικές ομάδες κάθε τάξης, είχαν ως σκοπό την άσκηση των μορφολογικών ικανοτήτων των μαθητών και διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της γενικής τάξης μέσω ομαδικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως μετά την παρέμβαση όλες οι πειραματικές ομάδες κάθε τάξης βελτίωσαν σημαντικά τις επιδόσεις τους στην ορθογραφία των σύνθετων λέξεων, σε αντίθεση με τις αντίστοιχες ομάδες ελέγχου. Η εξατομικευμένη παρουσίαση των μαθητών ανά τάξη έδειξε ότι υπάρχει σημαντική ετερογένεια αναφορικά με τις επιδόσεις των

μαθητών πριν και μετά την εφαρμογή των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων, ενώ η διαβάθμισή τους με βάση το ορθογραφικό επίπεδο έδειξε ότι οι μαθητές των πειραματικών ομάδων με χαμηλή ορθογραφική επίδοση ωφελήθηκαν σημαντικά περισσότερο από τους μαθητές με υψηλή επίδοση. Τα δεδομένα αυτά είναι συμβατά με τη διεθνή έρευνα και έχουν σημασία, διότι προσφέρουν το εμπειρικό θεμέλιο για τη συστηματική άσκηση των μορφολογικών ικανοτήτων των μαθητών στο πλαίσιο της γενικής τάξης, ενώ συνδέονται με ευρύτερα θέματα πρόληψης και προόδου του γενικού μαθητικού πληθυσμού.

* Τσεσμελή, Σ. Ν. & Σκαρμούτσου, Ι. (2023). Μορφολογικές παρεμβάσεις για τη βελτίωση της ορθογραφίας και σημασίας σύνθετων λέξεων των μαθητών στο πλαίσιο της σχολικής τάξης: Εμπειρικά δεδομένα και διδακτικές προτάσεις. Στο: Σ. Τσεσμελή & Γ. Μανωλίτσης. *Μορφολογικές διαδικασίες στον γραπτό λόγο για την ελληνική γλώσσα*. Εκδόσεις Επίκεντρο.